

Indledning

Døden er en naturlig ting, men når nogen dør, så er det alligevel en hård belastning for de pårørende. Og det kan være svært at overskue den række af praktiske og juridiske detaljer, der følger.

Denne pjece er skrevet som en hjælp til pårørende. En hjælp til at komme lettest muligt igennem de praktiske problemer og til at give plads til det, der er vigtigst. At tage en fredelig og god afsked med et familie-medlem eller en nær ven. Ligeledes kan pjecen være en hjælp for dem, der ønsker at forberede sig bedst muligt, inden livet slutter.

Pjecen er udgivet af foreningen Danske Bedemænd, hvis medlemmer varetager 60 procent af alle begravelser i Danmark. Foreningens sekretariat kan kontaktes for oplysninger om nærmeste bedemand, der er medlem af foreningen.

De cirka 245 medlemmer er underlagt foreningens etiske og faglige regler og tilknyttet et klageudvalg og en garantifond. Foreningens sekretariat hjælper gerne med at løse problemer i forbindelse med dødsfald og besvarer spørgsmål om bedemandens arbejde.

Med venlig hilsen

Danske Bedemænd
Engelsborgvej 52
2800 Kgs. Lyngby
Tlf: 45 93 14 11
Fax: 45 93 54 11
email: kontakt@bedemand.dk

Dødsfaldetside 6

Når et menneske dør

Dødskriterier

Obduktion

Hospitalsobduktion

Retslægeligt ligsyn - obduktion

Transplantation

Donation af krop til forskning

Jnden begravelsen . . .side 12

Anmeldelse af dødsfald

Kremering eller jordfæstelse

I kiste

Andre kulturer

Når danskere dør i udlandet

Når udlændinge dør i Danmark

Begravelsenside 18

Traditioner før og efter højtideligheden

Højtideligheden

Præsten som sjælesørger

Ikke medlemmer af folkekirken

Borgerlig begravelse

Kirkegårdeneside 23

Gravsteder

Bestilling af sten

Vedligeholdelse af gravsted

Alternativ til traditionel jordfæstelse

Støtte i sorgenside 26

Naturligt at sørge

Krisens fire faser

Hvordan kan jeg hjælpe

Hjælp til krisebehandling

Økonomiside 32

Behandling i skifteretten

Tilskud

Almindelig kommunal begravelseshjælp

Andre former for støtte

Hjælp når der mangler pårørende

Efterlevelsespension

Efterlevelseshjælp

Formue i eget hus eller ejerlejlighed

Skatteforhold

Arbejdsmarkedets Tillægspension

Indefrosne dyrtidsportioner

Efterindtægt

Forsikringer

Gruppelivsforsikring

Andre forsikringer

Arvenside 46

Arverækkefølge

Notartestamente med advokat

Notartestamente uden advokat

Vidnetestamente

Nødtestamente

Tilbagekaldelse

Skifterettenside 51

Skifterettens opgaver

Hvordan kan boet deles

Boafgiften

Hæfte for afdødes gæld

Pårørenes opgaver efter dødsfald

Elysium Begravelsesopsparring

Dødsfaldet

Hvis dødsfaldet sker i hjemmet, kontaktes vagtlægen eller afdødes egen læge.

Når et menneske dør

Når et menneske dør, er det første, man skal gøre, at kontakte en læge.

Hvis dødsfaldet sker i hjemmet, kontaktes vagtlægen eller afdødes egen læge. Hvis det sker på plejehjem eller hospital, vil personalet kontakte en læge, der herefter skriver dødsattesten. Hvis der er den mindste tvivl om, hvordan eller hvorfor dødsfaldet er sket, så skal politiet underrettes, før lægen kan udskrive en dødsattest.

Fra det øjeblik, døden indtræder, til lægen udfylder en dødsattest, kan der gå flere timer.

Dødskriterier

Der er to forskellige definitioner på, hvornår et menneske er dødt:

Hjertedødskriteriet.

Når både hjerne og hjerte er dødt, og åndedrætsfunktionen går i stå, kommer der misfarvninger på huden. Det er de såkaldte dødspletter. Dertil kommer rigor mortis - dødsstivheden, der indtræder inden for de første par timer efter dødsfaldet.

Hjernedødskriteriet.

Når hjernen er holdt op med at fungere, kan det fastslås via et elektro-encefalogram, der måler hjernens elektriske svingninger. Og når hjernens svingninger standser, så kan kroppens andre livsfunktioner heller ikke fortsætte på naturlig vis, og personen kan erklæres for død.

Obduktion

En obduktion betyder, at man foretager en ydre og indre undersøgelse af en afdød person. Kroppen bliver undersøgt udvendigt, hvorefter organerne bliver taget ud og undersøgt for at klarlægge årsagerne til dødsfaldet. I forbindelse med obduktionen kan der tages prøver til brug for yderligere undersøgelse. Efter obduktionen bliver organerne lagt tilbage i kroppen, og afdøde lukkes herefter til igen.

Der findes to typer obduktioner:

Hospitalsobduktion

Hvis dødsfaldet er sket på et hospital eller, hvis afdøde indbringes til en skadestue – og politiet ikke er involveret i dødsfaldet – kan der foretages en hospitalsobduktion.

Denne kan foretages, hvis den afdøde efter sit fyldte 18. år skriftligt har givet tilladelse til obduktion. Såfremt den afdøde har udtalt sig imod obduktion - eller dette må antages at stride mod afdødes livsopfattelse – kan obduktion ikke foretages.

Hvis afdøde ikke har foretaget tilkendegivelser om obduktion, skal de pårørende spørges, og give tilladelse til obduktionen.

Retsligt ligsyn – obduktion

Hvis politiet involveres i et dødsfald, hvad enten det er et mistænkeligt dødsfald, et dødsfald på et hospital i forbindelse med et behandlingsforløb, eller hvis en person findes død, skal der foretages et retslægeligt ligsyn. Dette foretages af en embedslæge eller en retsmediciner sammen med politiet.

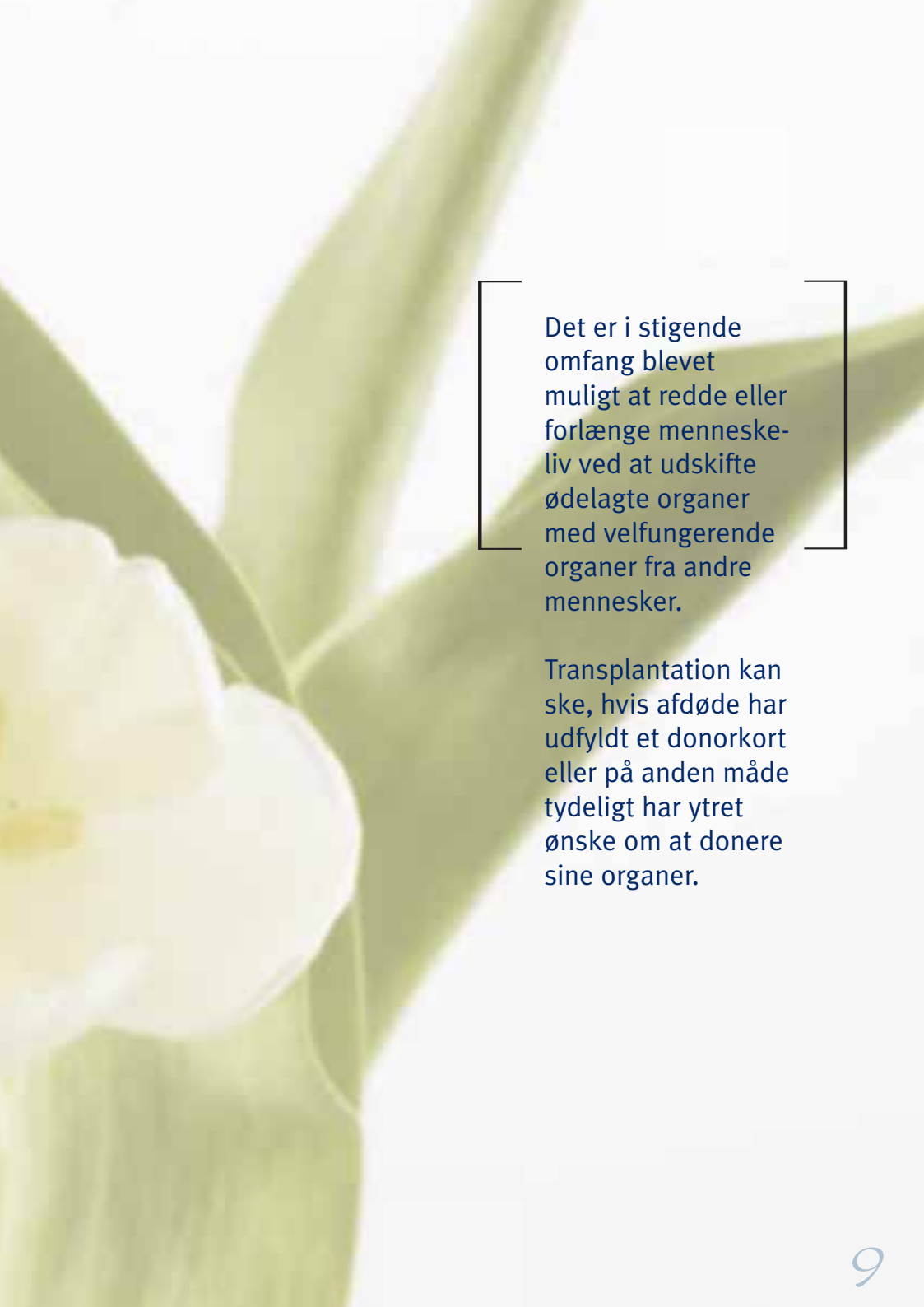
Ved ligsynet bestemmes det, om der eventuelt skal være en retslægelig obduktion. Hvis de pårørende nedlægger forbud mod obduktionen, vil afgørelsen blive truffet af retten, og eventuelt senere af landsretten.

Selve obduktionen foregår som beskrevet ved en hospitalsobduktion.

Transplantation

Det er i stigende omfang blevet muligt at redde eller forlænge menneskeliv ved at udskifte ødelagte organer med velfungerende organer fra andre mennesker. Transplantation kan ske, hvis afdøde har udfyldt et donorkort eller på anden måde tydeligt har ytret ønske om at donere sine organer. Ellers skal to krav være opfyldt:

1. Afdøde må på ingen måde, i tale eller på skrift, have udtalt sig imod organdonation.
2. De nærmeste pårørende skal give deres samtykke til donationen.

A close-up photograph of a white flower with green leaves, serving as a background for the text. The flower is in the lower-left corner, and the leaves extend towards the top and right. The lighting is soft and natural.

Det er i stigende omfang blevet muligt at redde eller forlænge menneskeliv ved at udskifte ødelagte organer med velfungerende organer fra andre mennesker.

Transplantation kan ske, hvis afdøde har udfyldt et donorkort eller på anden måde tydeligt har ytret ønske om at donere sine organer.

Egen læge kan være behjælpelig med oprettelse af testamente. Ved dødsfaldet kontaktes bedemanden, som vejleder omkring eventuel højtidelighed - og den forholdsvis korte tidshorison - inden overførelse af den afdøde til universitetet.

Donation af egen krop til forskning

Alle har mulighed for at testamentere sin krop til forskning eller uddannelse af nye læger. Testamenteringen kan ske til universiteterne i København, Århus og Odense.

Egen læge kan være behjælpelig med oprettelse af testamente. Ved dødsfaldet kontaktes bedemanden, som vejleder omkring eventuel højtidelighed - og den forholdsvis korte tidshorisont - inden overførelse af den afdøde til universitetet.

Ekstra transportudgifter i forbindelse med testamenteringen betales af universitetet.

Jnden begravelsen

Bedemandens opgaver kan være:

Fremskaffelse af manglende personlige attester.

Anmeldelse til begravelsesmyndighed.

Hjælp til udformning af dødsannonce og indrykning i de aftalte aviser.

Bestilling af kiste, ligklæder, urne, kistedekoration og blomster.

Bestilling af organist, kor, solist, trykte sange, transport med rustvogn.

Aftaler med kirkegård.

Kontakt til fagforening, sygeforsikring, gruppelivsforsikring og livsforsikring.

Jnden begravelsen

Ethvert dødsfald skal anmeldes til den stedlige begravelsesmyndighed, som – uanset trosretning – er folkekirkens sognepræst i bopæls sognet, eller sognets kordegnkontor. Begravelsesmyndigheden er ansvarlig for, at dødsfaldet anmeldes til de øvrige offentlige institutioner, herunder Folkeregistret og Skifteretten.

Anmeldelsen sker på baggrund af en af lægen udstedt dødsattest, samt en udfyldt dødsanmeldelse. Bedemanden kan være behjælpelig med at udfylde og aflevere dødsanmeldelsen.

Udover arrangementet ved begravelseshandlingen tilbyder de fleste bedemænd i øvrigt at være behjælpelig med bestilling af blomster og kranser, trykte salmeblade, bestilling af solist, indrykning af dødsannoncer såvel i aviser som på internettet, bestilling af kaffebord, kontakt til stenhugger m.v.

Når dødsfaldet er indtruffet, kontaktes bedemanden, og den efterfølgende samtale om det videre forløb kan foregå hos bedemanden eller i de pårørendes hjem. Her kan man i fred og ro tale om afdødes og de pårørendes ønsker til højtideligheden.

Bedemanden skal bruge afdødes personnummer, dåbs- og navneattest samt eventuel ægtefælles dåbsattest og vielsesattest, hvorfor det vil være praktisk at finde disse frem.

Kremering eller jordfæstelse

Det første, der skal tages stilling til i forbindelse med begravelsen, er, om afdøde skal brændes eller begravnes i kiste (jordfæstes). Man bør altid følge afdødes ønske. Men hvis afdøde ikke har afgivet et skriftligt ønske, må de pårørende træffe beslutningen.

Man kan skrive sine ønsker ned i dokumentet “Min sidste vilje”, der kan fås ved henvendelse til den lokale bedemand eller Danske Bedemænds Sekretariat.

Afdøde skal begravnes senest otte dage efter dødsfaldet. I særlige tilfælde kan man søge embedslægen om at få fristen forlænget.

J kiste

Ved ilægningen kan venner og familie få sagt endeligt farvel til afdøde.

Hvis ikke hjemmesygeplejersken, sygehuspersonalet eller plejehjemspersonalet allerede har gjort afdøde i stand til ilægningen, gør bedemanden det.

De pårørende er velkomne til at hjælpe med istandgørelsen og med at iføre afdøde tøjet, som han eller hun skal begraves i. Det kan være eget tøj efter de pårørendes valg, eller man kan vælge det tøj, bedemanden kan levere.

Det er helt normalt, at de pårørende lægger nogle personlige ting i kisten til afdøde. Det anbefales især, at børn får mulighed for at tage en personlig afsked ved at lægge nogle ting, de forbinder med afdøde, i kisten.

Det kan være glansbilleder, et bestemt stykke tøj, en tegning eller lignende.

Andre kulturer

Der er forskellige ritualer ved forskellige religioner og kulturer. På sygehuse og i hjemmeplejen er man bekendt med, at familierne selv udfører muslimske vaske- og forberedelsesritualer.

Andre ritualer i andre kulturer og religioner vil også blive fuldt ud respekteret, hvis der bliver gjort opmærksom på, at afdøde ønskede det.

Når danskere dør i udlandet

Hvis afdøde ikke skal kremes inden hjemtransport, skal han eller hun i nogle tilfælde balsameres af hensyn til fare for smitteoverførsel. Balsameringen bliver foretaget på et lokalt hospital i det land, hvor afdøde opholdt sig.

Bedemanden skal herefter lægge afdøde i en zinkkiste, som loddes sammen, så den er helt tæt. Zinkkisten anbringes i en udvendig trækiste. Ved ankomsten til Danmark er det oftest – af miljøhensyn - nødvendigt at tage afdøde ud af zinkkisten igen.

Hvis døden skyldes en akut opstået sygdom eller et ulykkestilfælde, og afdøde var på en ferie indenfor Europa af højst en måneds varighed, så dækker det gule sygesikringskort udgifterne til afdødes hjemtransport.

Det gør sygesikringen ikke, hvis afdøde opholdt sig udenfor Europa, eller hvis døden skyldes en sygdom, som afdøde var i behandling for inden sin rejse.

Sygesikringen dækker heller ikke, hvis man er på forretningsrejse.

Det er helt normalt, at de pårørende lægger nogle personlige ting i kisten til afdøde. Det anbefales især at børn får mulighed for at tage en personlig afsked ved at lægge nogle ting, de forbinder med afdøde, i kisten.

Ethvert medlem af
brancheforeningen
Danske Bedemænd,
kan hjælpe med det
praktiske.

Man kan få besvaret sine spørgsmål om hjemtransport og sygesikring hos Europæiske Rejseforsikring, som den offentlige sygesikring er forsikret hos.

Spørgsmål i øvrigt om rejseforsikringer kan man stille til Forsikringsoplysningen. Adresser og telefonnumre står i serviceafsnittet på side 63

Når udlændinge dør i Danmark

Der gælder de samme regler for transport af afdøde, hvis en udlænding dør i Danmark. Men reglerne for støtte til transportudgifter er forskellige fra land til land.

Ethvert medlem af brancheforeningen Danske Bedemænd, kan hjælpe med det praktiske.

Begravelsen

Grethe Jørgensen har erfaring som præst fra Århus Kommunehospital og sognene Rønde og Thorsager på Djursland.

”Jeg foretrækker at danne mig et nuanceret billede af personen, så jeg taler med de pårørende om afdødes betydning for dem, og de fortæller også tit små anekdoter fra afdødes liv.”

Begravelsen

Langt de fleste, der dør i Danmark, har gennem deres testamente eller gennem deres medlemskab af den danske folkekirke tilkendegivet, at de ønsker, at en kirkelig handling skal markere afslutningen på deres liv.

Det betyder, at den efterladte ægtefælle, børn eller pårørende møder en præst, der, alt efter hvad man ønsker, spiller en mere eller mindre aktiv rolle i forbindelse med dødsfaldet.

Præsten har naturligvis en stor indflydelse på den kirkelige handling, men der er også en lang tradition for, at man kan bruge sin præst som sjælesørger både før og efter højtideligheden.

Sygehuspræst Grethe Jørgensen ridser op, hvad præsten skal gøre og kan hjælpe med.

Den efterladte møder præsten første gang ved samtalen inden begravelsen. Samtalen skal både bruges til at aftale, hvordan højtideligheden i kirken skal foregå og til at have en snak om afdøde. De efterladte skal blandt andet oplyse, om afdøde skal jordfæstes eller bisættes.

De skal vælge salmer, eventuelt vælge en tekst fra Bibelen, som præsten skal tale ud fra, og så skal præsten have oplysninger om afdøde til sin tale.

Det er tradition, at det er præsten, der taler over afdøde i kirken, så de fleste præster bruger samtalen til at danne sig et indtryk af afdøde.

Det varierer meget fra præst til præst, hvor personlig en tale vedkommende vælger at holde.

Talen indeholder normalt en forkyndende del og en personlig del om afdøde. Men det er forskelligt, hvordan den enkelte præst lægger vægt på de to dele. Nogle holder en prædiken med et overordnet tema, mens andre finder det væsentligt at tale mest om afdøde.

Højtideligheden

Meningen med den kirkelige højtidelighed er at forkynde det kristne budskab om, at afdøde lever videre hos Gud og i kærligheden hos de efterladte.

Der er få krav til højtideligheden, men ritualbogen foreskriver, at præsten skal fremsige lovprisningen og kaste jord på kisten tre gange med ordene:

”Af jord er du kommet (skabelsen), til jord skal du blive (tilintetgørelsen), og af jorden skal du igen opstå (genopstandelsen)”. Ved en jordfæstelse foregår jordpåkastelsen ved graven og ved en bisættelse i kirken.

Dertil kommer, at præsten skal bede fadervor og lyse velsignelsen. Derudover er der tradition for, at præsten holder en prædiken/tale, og der er en tekstlæsning fra Bibelen, og så plejer der at blive sunget tre til fire salmer.

Organisterne i de danske kirker er kun forpligtede til at spille ud fra salmebogen, men i visse kirker tillades det, at man spiller andre sange til begravelsen. Det kunne være, hvis afdøde var særlig glad for en speciel sang.

Formularen ”Min sidste vilje” fra Danske Bedemænd kan man også bruge til at bestemme, hvordan selve højtideligheden skal foregå.

Præsten som sjælesørger

Præsterne påtager sig blandt meget andet rollen som sjælesørger, når de efter endt uddannelse aflægger præsteløftet, og det er et løfte og en rolle, som langt de fleste præster tager meget alvorligt.

Det betyder i praksis, at præsten i afdødes sogn normalt ringer eller kommer på besøg hos den nærmeste efterladte efter begravelsen og stiller sig til rådighed for flere samtaler, hvis den efterladte skulle ønske det.

Ikke-medlemmer af folkekirken

Er man ikke medlem af folkekirken, har man som udgangspunkt ikke adgang til at have en præst til stede ved sin begravelse.

Nogle præster vælger, til trods for udmeldelsen, at medvirke til en kirkelig højtidelighed ud fra hensynet til de pårørende.

Sygehuspræst Grethe Jørgensen opfordrer folk til i forvejen at tage en snak med deres pårørende om, hvordan de vil have det med, at der ikke er en præst til stede ved begravelsen.

Præsternes dilemma består i, at de skal respektere både afdødes vilje og de efterladdes ønske i den dybe sorg.

Hvis afdøde vitterligt ikke ønskede en præst til sin begravelse, skal der heller ikke være en, men hvis vedkommende meldte sig ud af folkekirken for at spare penge, vejer hensynet til at trøste og hjælpe den efterladte måske tungest.

Borgerlig Begravelse

Der er ingen lovkrav til, hvordan en ikke-kirkelig ceremoni skal foregå, blot skal almindelig sømmelighed overholdes.

"Det kirkelige ritual kan sige noget, hvor vores dagligdags sprog kommer til kort. Det skal hjælpe de efterladte med at erkende og lære at leve med at have mistet et menneske, som de holdt af, så det kirkelige ritual er meget vigtigt for bearbejdningen af sorgen."

"Salmerne skal bringe trøst og håb til de efterladte, så jeg spørger mig selv, om sangen passer ind, hvis der er et særligt ønske."

Sjælesørgerrollen indebærer, at præsten skal:

Være til stede.

Give sig tid til at lytte til den efterladte.

Være nærværende.

Tage den efterladtes problemer alvorligt.

Alle har ret til at blive begravet i indviet jord, det vil sige på en kirkegård.

Kirkegårde har forskellige regler for, hvilke typer sten man må anvende, så det er en god ide at spørge graveren til råds, før man køber en sten.

Ceremonien kan foregå i eget hjem eller fra sygehuskapel, krematoriekapel, og i nogle sogne også fra kirkens kapel.

Kirkegårdene

De danske kirkegårde ejes og administreres af folkekirken. I nogle større byer er det kommunen, der administrerer kirkegårdene.

Gravsteder

Kirkegårdene har forskellige typer gravsteder til både kister og urner. Men hvordan de er anlagt, og hvad de koster, varierer meget.

De fleste kirkegårde har etableret anonyme fællesgrave, hvor afdødes urne kan blive sat ned – i daglig tale ”de ukendtes grav”.

På nogle kirkegårde kan de pårørende få oplyst, hvor urnen sættes ned. Men i de fleste tilfælde lægger de pårørende blomster ved et fællesmonument ved de ukendtes grav.

I løbet af de sidste ti år er det blevet populært at bruge mindesten som en slags kompromis mellem de ukendtes grav og et egentligt gravsted. En mindesten er en plade, som lægges vandret i jorden, oven på kisten eller urnen.

Mindestenen giver de samme oplysninger om den døde, som en gravsten gør.

Mange kirkegårde har også andre former for fællesgrave. På alle fællesgrave er der krav om renholdesaftale (legat).

Traditionelle gravsteder giver mulighed for individuel tilplantning og gravsten. Man kan vælge selv at renholde gravstedet, eller man kan vælge at lade kirkegården gøre det. Dette kan aftales enten som årsregning/halv-årsregning, eller man kan lave en aftale for hele fredningsperioden gennem stiftet. Disse aftaler (legater) er i øvrigt momsfrie.

Bestilling af sten

Kirkegårde har forskellige regler for, hvilke typer sten man må anvende, så det er en god ide at spørge graveren til råds, før man køber en sten.

Vedligeholdelse af et gravsted

Et gravsted skal holdes frit for ukrudt og i pæn stand. Man kan mod betaling overlade pasningen til kirkegårdens personale.

Et gravsted er kun fredet i et begrænset antal år. Hvor lang tid der går, før en ny kiste eller urne igen bliver nedsænket i graven, er forskelligt, men en urne er fredet i mindst 10 år og en kiste i mindst 20 år. Se iøvrigt de enkelte kirkegårdes vedtægter.

Kirkegårdens kontor skriver til indehaveren af gravstedet, før graven bliver nedlagt, så man kan nå at forlænge fredningstiden.

Alternativ til traditionel jordfæstelse

Hvis man ikke ønsker at afdøde skal begravnes eller nedsættes på en kirkegård, så er der to alternativer. For begge gælder, at afdøde skal kremes, og at man skal søge tilladelse til den alternative begravelse hos Kirkeministeriet.

1. Afdødes aske kan spredes over havet.
2. Afdøde kan komme i privat jord. Grunden skal være mindst 5.000 kvadratmeter, og begravelsesstedet må ikke ligne et gravsted.

Det er ikke tilladt at
beholde urnen med
afdødes aske hjemme.

Støtte i sorgen

Nana Wiedemann er psykolog og har mødt kriseramte som konsulent i psykisk førstehjælp hos Dansk Røde Kors.

Ledetråde:

Var det ventet eller uventet?

Skete det på et passende tidspunkt i livsforløbet?

Hvor tæt knyttet var den efterladte til afdøde?

Støtte i sorgen

Det er naturligt at sørge over tabet af en ægtefælle, et familiemedlem eller en nær ven. Men i nogle tilfælde udvikler sorgen sig til en psykisk krise og i værste fald til en egentlig depression.

Familie, venner og bekendte kan dog være med til at hjælpe den efterladte videre ved at følge nogle simple råd og holde øje med krisetegn hos den efterladte.

Nana Wiedemann har nogle enkle råd til de pårørende, så man undgår, at sorgen efter dødsfaldet udvikler sig til en permanent tilstand. Nanna Wiedemann påpeger, at det er umuligt at forudse, hvordan et menneske vil reagere på et dødsfald, men reaktionen kan være voldsom, da døden er en uigenkaldelig begivenhed for os alle. Der er nogle ledetråde, man kan bruge til at forstå, hvorfor et medmenneske reagerer som det gør.

Krisens fire faser

Mange mennesker, der har været igennem en krise efter et dødsfald, fortæller, at de har været igennem fire faser, men Nana Wiedemann understreger, at det langt fra gælder for alle.

Man skal heller ikke tro, at det går fremad i en lige linje, man kan derimod godt gå frem og tilbage mellem de følgende faser:

1. *Chok*

Den efterladte er så påvirket, at vedkommende er ude af stand til at handle samlet og fornuftigt. Man kan være i chok fra et øjeblik til nogle døgn.

2. *Reaktion*

Den efterladte er optaget af at finde forklaringer på det skete. Tanker som "hvorfor skulle det ske for mig?", "hvis bare jeg havde..." fylder meget. Fasen kan vare i ugevis og være præget af voldsomme følelsesmæssige udsving, men med god støtte vil udsvingene blive færre.

3. *Bearbejdning*

Den efterladte har nu accepteret dødsfaldet som noget, der ikke kan ændres, men som vedkommende må lære at leve med. Tankerne kredser om stadig nye sider af hændelsen og om andre sider af forholdet til den mistede person eller sig selv.

4. Nyorientering

Den efterladte har så småt overskud til at tænke på fremtiden og begynder at lægge planer, men det kan tage lang tid, før den efterladte når så vidt.

Hvordan kan jeg hjælpe?

Den første tid efter et dødsfald er præget af mange praktiske gøremål, der skal ordnes i løbet af kort tid, så den følelsesmæssige reaktion hos den efterladte kan blive stærkere, når begravelsen er overstået.

Da er den efterladte pludselig alene med sine tanker og føler et stort tomrum, så her kan man gøre stor gavn.

Før begravelsen

Det bedste, man kan gøre, er at hjælpe den efterladte med at ordne indkøb og sørge for aftaler, samtidig med at man støtter i sorgen.

Efter begravelsen

Der er masser af tid til at tænke over tabet, og der opstår ofte en følelse af, at ens verden er sunket i grus, når en person, man har været tæt knyttet til, pludselig dør. Den efterladte skal oven i købet måske til at lære at tage sig af en masse praktiske opgaver, som afdøde før havde ordnet. Det er kort sagt som at starte helt forfra, så den efterladte har brug for støtte.

Nana Wiedemann fortæller, at den efterladte i tiden efter begravelsen skal lære at leve med sit tab.

I den forbindelse begår mange pårørende og venner en stor fejl, da de vælger at lade være med at omtale dødsfaldet af frygt for at rippe op i såret.

Det er forkert at holde sig tilbage, da langt de fleste efterladte har behov for at få anerkendt deres tab. Mennesker, der har mistet, føler sig ofte isolerede, og de vil gerne kontaktes, så hovedreglen er, at det er en god idé at vise sin deltagelse, også selv om man kun var bekendt af afdøde.

En sidste ting, som familie, venner, pårørende og bekendte skal være opmærksomme på, er, at tiden ofte går langsomt for den efterladte. Et halvt år efter dødsfaldet er tabet stadig tæt på for den efterladte, mens det virker mere fjernt for andre.

Specielt mærkedage som fødselsdage og bryllupsdage, og helligdage, er hårde at komme igennem, så her er opmuntring og støtte en stor hjælp.

Nana Wiedemann understreger, at et dødsfald oftest vil være forbundet

Tegn på krise:

Personen sover ikke eller sover uregelmæssigt.

Personen trækker sig tilbage fra socialt samvær.

Den efterladte får det ikke langsomt bedre, men er låst fast i den samme situation gennem flere måneder.

”Jo mere uventet et dødsfald kommer, og jo tidligere i livet det sker, jo mere kritisk vil det også være for den efterladte.”

Gode råd til de pårørende:

Vær sammen med den efterladte.

Lyt, trøst og lad den efterladte vise sine følelser.

Skab aktivitet ved for eksempel at gå en tur.

”Hvis den efterladte har det skidt gennem længere tid, skal man søge professionel hjælp.”

Man kan få tilskud til behandling hos en psykolog, der har overenskomst med sygesikringen.

Man kan kun få støtte til 12 konsultationer.

med sorg, men man skal huske på, at døden er en naturlig del af livet og noget, vi alle skal igennem.

Døden kan knytte familier og venner tættere sammen.

Hjælp til krisebehandling

Den offentlige sygesikring giver tilskud til behandling hos psykolog efter en pårørendes dødsfald.

Man skal være nærmeste pårørende. Altså ægtefælle, forældre, børn eller søskende til afdøde.

Man kan få tilskud til behandling hos en psykolog, der har overenskomst med sygesikringen. Man kan kun få støtte til 12 konsultationer.

Det er den pårørendes egen læge, der henviser til psykolog og søger tilskud hos den pårørendes amt.

Man kan blive henvist op til seks måneder efter dødsfaldet. Sygesikringens tilskud svarer til 60 procent af psykologens honorar.

Sygeforsikringen Danmark giver også tilskud til behandling hos psykolog. Det kan man få, hvis man er medlem af sygeforsikringens gruppe 1, 2 eller 5. Tilskuddet er fast på 100 kr. pr. konsultation, og max. 1.200 kr pr. år.

Økonomi

Visse kommuner yder også en særlig hjælp til begravelsen.

Som hovedregel skal man være efterladt ægtefælle eller samlevende med et lille indkomstgrundlag, som eksempelvis pensionister eller uddannelsessøgende.

Man kan klage over kommunens afgørelse af ansøgningen om begravelseshjælp til Sundhedsvæsenets Patientklagenævn.

Økonomi

Afdødes konti i banker og sparekasser bliver spærret, indtil boet er behandlet i Skifteretten, eller der er fundet en bobestyrer, men pengeinstitutterne accepterer ofte, at man hæver penge til at betale begravelsesregningerne med.

Tilskud

Der er forskel på omkostningerne ved en begravelse i forskellige egne af Danmark.

Hvis der ikke er penge til begravelsen i afdødes bo, er det den, der har bestilt begravelsen, som hæfter for betalingen.

Almindelig kommunal begravelseshjælp

Man kan søge om begravelseshjælp i afdødes kommune.

Normalt bliver begravelseshjælpen udbetalt senest en måned efter, at kommunen har modtaget ansøgningskemaet. Beløbet bliver beregnet på baggrund af afdødes og den eventuelle ægtefælles formue.

Men der er undtagelser, hvis afdøde er:

1. Under 18 år - så er hjælpen på kr. 7.400 i år 2008
2. Født før 1. april 1957 – så er man under alle omstændigheder, uanset formue, garanteret et beløb på 1.050 kr., hvis man søger begravelseshjælpen.

Der er flere betingelser for at få udbetalt den formuebetingede hjælp, men det maksimale beløb er 8.850 kr i år 2008. Satserne bliver reguleret ved begyndelsen af hvert år.

Man kan få oplyst detaljerede betingelser for at få hjælp hos sin kommune eller bedemand.

Andre former for støtte

Visse kommuner yder også en særlig hjælp til begravelsen. Man skal som hovedregel være efterladt ægtefælle eller samlevende med et lille indkomstgrundlag, som eksempelvis pensionister eller uddannelsessøgende.

Sygeforsikringen Danmark

Hvis afdøde var medlem af Sygeforsikringen Danmarks gruppe 1 eller 2, kan man få begravelseshjælp på 1.400 kr.

Arbejdsskadeforsikring

Når dødsfaldet sker som følge af en arbejdsskade, så får de efterladte ud over erstatningssummen også et overgangsbeløb. Det skal dække de umiddelbare udgifter i forbindelse med dødsfaldet.

Lovpligtig ansvarsforsikring

Ved dødsfald som følge af trafikulykke, uanset hvem der bærer ansvaret, kan der i en del tilfælde udbetales erstatning både til de efterlevende og til dækning af begravelsesudgifter.

Hjælp når der mangler pårørende

Kommunen kan også overtage hele ansvaret for begravelsen og betalingen. Det gælder, hvis afdøde ikke har pårørende, eller hvis de pårørende fralægger sig alt ansvar og meddeler kommunen deres beslutning med det samme.

I sidstnævnte tilfælde mister de pårørende også enhver indflydelse på begravelsen.

Efterlevelsespension

Når den ene af to samlevende ægtefæller eller samlevere – der begge modtager social pension – dør, fortsætter udbetalingen af pensionisternes sammenlagte pensioner (efterlevelsespension) i en periode svarende til 3 måneder fra dagen efter dødsfaldet.

Da afdødes personfradrag ophører pr. dødsdagen, skal man være opmærksom på, at efterlevelsespensionen vil blive reduceret, idet der bliver trukket skat af det fulde beløb. Udbetalingen af efterlevelsespension sker til den længstlevende pensionist.

Efterlevelseshjælp

Efterlevelseshjælpen er en håndsrækning til efterladte ægtefæller og samlevende, der har små indtægter og formuer.

For at komme i betragtning, er det en betingelse, at man har delt samme

Da afdødes personfradrag ophører pr. dødsdagen, skal man være opmærksom på, at efterlevelsespensionen vil blive reduceret, idet der bliver trukket skat af det fulde beløb.

Udbetalingen af efterlevelsespension sker til den længstlevende pensionist.

Man kan også spare op til egen begravelse. Ordningen er beskrevet på side 60.

Når en ægtefælle dør, medfører det som regel ændringer i den efterladtes skatteforhold.

Det betyder, at man skal henvende sig til skatteafdelingen i sin kommune for at få lavet forskudsregistreringen om, når man har været i skifteretten.

bopæl i Danmark i de sidste tre år før dødsfaldet, og at ens indtægter og formue ikke overstiger nogle nærmere fastsatte grænser. Hjælpen er en skattepligtig engangsudbetaling.

Man skal bede sin kommune om et ansøgningskema, som man kan aflevere udfyldt op til 6 måneder efter dødsfaldet. Kommunen kan rådgive nærmere om betingelserne for at opnå efterlevelseshjælpen.

Der kan ikke ydes efterlevelseshjælp til efterlevende ægtefæller eller samlevere, der modtager efterlevelsespension.

Formue i eget hus eller ejerlejlighed

Hvis den efterladte er fyldt 65 år eller får efterløn, pension eller delpension og har en større formue i egen bolig, kan man få efterlevelseshjælp i form af et lån uanset formuen i egen bolig.

Kommunen fastsætter beløbet efter særlige beregninger. Lånet skal først betales tilbage, når boligen bliver solgt, eller den efterladte dør. Til den tid skal man også betale renter.

Modtager man efterlevelsespension, kan der ikke ydes efterlevelseshjælp i form af lån i egen bolig.

Skatteforhold

Når en ægtefælle dør, medfører det som regel ændringer i den efterladtes skatteforhold. Det betyder, at man skal henvende sig til skatteafdelingen i sin kommune for at få lavet forskudsregistreringen om, når man har været i skifte retten. De fleste dødsboer er for små til at være skattepligtige. Grænsen for, hvornår dødsboet undgår skattepligt, bliver reguleret hvert år.

Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)

ATP er en obligatorisk, lovpligtig pensionsordning for lønmodtagere i alderen 16-66 år, der arbejder mindst 9 timer pr. uge hos samme arbejdsgiver.

Ordningen bliver finansieret af bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere.

ATP-pensionen udbetales fra medlemmets 67. år. Medlemmer født den 1. juli 1939 eller senere har mulighed for at få udbetalt ATP som 65. årige.

ATP får via CPR-registeret oplysninger om dødsfald i Danmark og kan derfor helt automatisk sørge for udbetaling ved dødsfald, hvis betingelserne herfor er opfyldt. ATP's ydelser til efterladte er ændret fra 2002.

- Når et ATP-medlem dør, har en ægtefælle/samlever og børn under 21 år ret til et engangsbeløb fra ATP. Det er en betingelse, at afdøde har været medlem af den nye ordning i mindst 2 år og har betalt bidrag, som svarer til 2 års fuld-tidsbeskæftigelse. De samlevende skal forud for dødsfaldet selv sørge for at blive registreret hos ATP som samlevende og have haft fælles folkeregistera-dresse i 2 år forud for dødsfaldet.
- Ydelserne efter de nye regler er gjort ensartede. Som hovedregel vil alle berettigede efterladte få udbetalt et engangsbeløb på kr. 45.000 (2007) før afgift. Ydelsen til ægtefæller og samlevere aftrappes jævnt fra afdødes 66. år, for helt at bortfalde, hvis afdøde var fyldt 70 år.

Rettigheder efter de gamle regler eksisterer, selv om afdøde var fyldt 70 år. Det betyder, at efterladte ægtefæller fortsat kan få udbetalt et engangsbeløb efter de gamle regler. Har den efterlevende ret til et engangsbeløb både efter den nye og den gamle ordning, så udbetales kun det største af beløbene.

Der kan være tale om en eller flere af følgende ydelser efter de gamle regler:

Ægtefællesum efter ATP-lovens § 11:

Når et ATP-medlem født efter 30.06.1925 afgår ved døden, udbetales en ægte-fællesum til den efterlevende ægtefælle. Der stilles ingen krav til ægteskabets eller ATP-medlemskabets varighed. Ægtefællesummen er et engangsbeløb, hvoraf der betales 40% i afgift til staten.

Børnesum:

Børnesum udbetales til hvert barn under 18 år efter medlemmer, der er født efter 30.06.1925. Børnesum er et engangsbeløb, hvoraf der betales 40% i afgift til staten.

Ægtefællesum efter ATP-lovens § 12:

Foruden ægtefællesummen efter ATP-lovens § 11 kan der udbetales en ægte-fællesum efter en anden paragraf. Denne ægtefællesum kan kun udbetales, hvis afdøde er født i perioden 01.07.1925 til 20.06.1941. Størrelsen af denne sum er afhængig af bl.a. modtagerens alder og egen ATP-pension.

Ægtefællesummen er et engangsbeløb, hvoraf der betales 40% i afgift til staten.

Har den efterlevende ret til et engangsbeløb både efter den nye og den gamle ordning, så udbetales kun det største af beløbene.

Løbende pensionsudbetalinger er almindelig skattepligtig indkomst, mens der skal betales en afgift på 40% af engangsbeløb.

Yderligere oplysninger om ATP kan fås hos ATP-Huset. Se adresse og tlf. i serviceafsnittet på side 63.

Ægtefællesum efter ATP-lovens § 13, stk. 1:

En ægtefællesum i form af et engangsbeløb kan blive udbetalt til ATP-medlemmers efterlevendes ægtefæller, hvis det afdøde ATP-medlem var født inden 01.07.1925. Der betales 40% i afgift til staten.

For at være berettiget til en ægtefællesum efter ATP-lovens §§ 12 og 13 gælder, at ægteskabet skal have varet i mindst 10 år, og medlemmet skal have optjent en pensionsret, der svarer til 10 års fuldt medlemskab. Endelig må den efterlevendes egen ATP-pension ikke overstige – eller forventes at overstige – halvdelen af afdødes ATP-pension.

Ægtefællepension:

Efterlevende ægtefæller, der allerede modtager løbende ægtefællepension efter de tidligere regler, fortsætter blot med at modtage deres ægtefællepension livsvarigt.

Efter en skilsmisse:

Fraskilte kvinder kan under visse betingelser bevare retten til et beløb efter deres fraskilte mand efter de gamle regler. Det er bl.a. en betingelse, at manden skal være pålagt bidragspligt ved skilsmissen, og at bidragspligten stadig gælder ved mandens død. Fraskilte kvinder skal selv sørge for at få deres ret registreret hos ATP. Det bør ske snarest efter skilsmissen ved indsendelse af skilsmisshedokumenterne til ATP. En fraskilt kvindes ret til engangsbeløb bortfalder, hvis hun gifter sig igen. Fraskilte mænd har ikke denne mulighed.

Skal man betale skat af ATP?

Løbende pensionsudbetalinger er almindelig skattepligtig indkomst, mens der skal betales en afgift på 40% af engangsbeløb.

Yderligere oplysninger om ATP kan fås hos ATP-Huset. Se adresse og tlf. i serviceafsnittet på side 63.

Indefrosne dyrtidsportioner

I perioden 1/9 1977 til 31/8 1979 tilbageholdt staten de såkaldte indefrosne dyrtidsportioner. Disse penge blev indbetalt til ATP-fonden, og administreres nu af Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD). Pengene er lønmodtagernes personlige ejendom og er noteret på en konto for hver enkelt lønmodtager. For at få

udbetalt et beløb fra LD skal lønmodtageren have været beskæftiget helt eller delvist i den nævnte periode.

I forbindelse med dødsfald får LD automatisk besked om dødsfaldet fra folke- registret. Derefter henvender fonden sig til den skifteret, der behandler boet, og spørger, hvem der skal have pengene udbetalt.

Efterindtægt

Hvis afdøde var funktionær eller tjenestemand, får efterladte, hvad der nogen- lunde svarer til tre måneders løn. Det præcise beløb kan man få oplyst hos arbejdsgiveren.

Forsikringer

Man skal huske på, at udbetalingen fra en forsikring indgår i afdødes bo, hvis afdøde ikke har skrevet, hvem der skal modtage forsikringssummen.

Hvis der derimod er indsat en begunstiget i forsikringen, så får den begun- stigede forsikringssummen direkte, og pengene tæller ikke med i afdødes bo. En del af de kapitalpensioner, som mange danskere har i pengeinstitutter, er udstyret med gruppelivsforsikringer, hvor der ikke står påført nogen modtager.

Den begunstigede skal under alle omstændigheder betale en såkaldt boaf- gift af forsikringssummen, uanset hvordan afdødes bo i øvrigt bliver behand- let.

Gruppelivsforsikring

Mange fagforeninger og enkelte arbejdspladser har en gruppelivsforsikring, som medlemmerne betaler til. Forsikringssummen afhænger af alder.

Gruppelivsforsikringer, der er tegnet i et pengeinstitut som del af en kapi- talpension, har fradragsberettigede præmier, og derfor skal der betales 40 procent i skat af forsikringssummen, når den bliver udbetalt.

Ved øvrige gruppelivsforsikringer kan man ikke trække præmierne fra i skat, men her er hele forsikringsudbetalingen skattefri.

Gruppelivsforsikringer, der er tegnet i et pengeinstitut som del af en kapitalpension, har fradragsberettigede præmier, og derfor skal der betales 40 procent i skat af forsikringssummen, når den bliver udbetalt.

Overgangsbeløbet har ikke noget at gøre med en senere sum til erstatning for tab af forsørger.

Andre forsikringer

Når dødsfaldet er sket som følge af en ulykke, har tre forsikringstyper særlig interesse:

1. Ulykkesforsikring.
2. Ansvarsforsikring.
3. Arbejdsskedeforsikring.

For den sidste gælder, at der bliver udbetalt et såkaldt overgangsbeløb. Overgangsbeløbet har ikke noget at gøre med en senere sum til erstatning for tab af forsørger.

Arv efter den døde

Hvis man ikke skriver testamente, så tilfalder arven en gruppe af arvinger i den rækkefølge, som arveloven beskriver.

Arverækkefølgen:

Ægtefælle eller registreret partner.

Biologiske eller adopterede børn.

Forældre.

Søskende og deres livsarvinger.

Bedsteforældre.

Onkler og tanter.

Arv efter den døde

Spørgsmålet om hvem der skal arve, bestemmes af 2 forhold, nemlig arveloven og et eventuelt testamente.

Hvis man ikke skriver testamente, så tilfalder arven en gruppe af arvinger i den rækkefølge, som arveloven beskriver (se side 46). Fætre og kusiner er ikke naturligt arveberettigede.

Hvis den afdøde efterlader sig både ægtefælle og børn, vil afdødes formue blive delt med halvdelen til ægtefællen og halvdelen til børnene.

Ved at oprette et testamente får man større mulighed for at ændre på fordelingen af arven. Man kan ved testamente selv disponere over 75% af formuen, medens 25% af formuen er tvangsarv. Tvangsarvinger er ægtefælle samt livsarvinger (børn, børnebørn, oldebørn). Ved en ændring af arveloven pr. 1. januar 2008 kan man ved testamente begrænse tvangsarven til hvert af sine børn til 1 mill. kr.

Et testamente er især nødvendigt, hvis man:

1. Lever sammen uden at være gift.
2. Har børn fra tidligere forhold.
3. Vil testamentere bestemte beløb eller ting til bestemte foreninger eller mennesker.
4. Ønsker at give arv til en, der er gift, uden at dennes ægtefælle får noget.
5. Vil give arv til fætre, kusiner eller svigerbørn.
6. Er enebarn, barnløs og ugift.
7. Ikke har nogle arvinger og vil undgå, at arven tilfalder staten.

Enhver, der er gift eller fyldt 18 år og ved sin fulde fornufts brug, kan oprette et testamente. Det kan ske på fire måder.

Man kan for eksempel samle oplysninger sammen om:

1. Hvor stor ens formue er.
2. Hvor stor ens gæld er.
3. Navne og adresser på de mennesker, foreninger eller institutioner, man gerne vil give arv.
4. Hvor meget og hvad de hver især skal arve.

Når man har skrevet testamentet, skal man underskrive det hos notaren på det lokale dommerkontor. Derefter bliver en udskrift af testamentet opbevaret i notarialkontoret. Skifteretten rekvirerer udskriften af testamentet, når man er død.

Notartestamente uden advokat

Man kan godt selv skrive testamente uden hjælp fra en advokat. Men der er en risiko for, at man bestemmer ting i testamentet på en måde, så de er i strid med loven.

Hvis man vil skrive testamente uden en advokat, kan man gøre det dog skal man huske, at der skal følge en genpart af testamentet, som skal udarbejdes på særligt genpartspapir. De fleste boghandlere sælger disse genparter.

Vidnetestamente

I stedet for at få en notar til at skrive under på, at ens identitet er rigtig, og at man er ved sin fulde fornuft, kan man lade to almindelige mennesker gøre det.

Det må ikke være mennesker, der er nævnt i testamentet, eller som på nogen anden måde har interesser i det, og vidnerne skal være fyldt 18 år. De efterladte skal selv sørge for, at et vidnetestamente kommer frem i forbindelse med dødsfald.

Hvis man vil skrive testamente uden en advokat, kan man gøre det på en juridisk godkendt formular, som de fleste boghandlere sælger.

Retsafgiften for oprettelse af et notartestamente er 300 kr.

Man kan få et tilskud, afhængigt af ens økonomi, til at betale advokatens honorar med.

Advokaterne oplyser gerne om vilkårene for offentlig retshjælp og hjælper med ansøgningen.

Hvis arvinger ved et notartestamente bestrider testamentets indhold, så skal de pågældende arvinger selv bevise, at det er ugyldigt.

Hvis nogen bestrider indholdet i et vidnetestamente, så er det de indsatte arvinger i testamentet, som skal bevise, at det er gyldigt.

En ændring eller tilbagekaldelse af et notartestamente udløser også en retsafgift.

Skifteretten er en afdeling under den lokale byret, som, ud over at sørge for at skiftet foregår korrekt, skal vejlede afdødes arvinger gennem hele bobehandlingen.

Nødtestamente

Er man på grund af sygdom eller andet nødstilfælde forhindret i at oprette et vidne- eller notartestamente, kan man på en hvilken som helst måde oprette et nødtestamente.

Et nødtestamente er kun gyldigt i tre måneder efter, at nødsituationen er ophørt.

Tilbagekaldelse

Man kan ændre eller kalde et testamente tilbage, når man ønsker det, hvis testamentet ikke er gjort uigenkaldeligt.

Et uigenkaldeligt testamente kan være et fælles testamente, hvor der ikke står, at den efterladte kan ændre testamentet.

Skifterettens opgaver ved dødsfald

At skifte betyder at fordele. Man skaffer sig et overblik over afdødes ejendele og fordele dem, enten så de er i afdødes efterladte ægtefælles fortsatte eje, eller så de bliver egentligt fordelt mellem afdødes arvinger.

Skifteretten indkalder selv den, der står som kontaktperson på dødsanmeldelsen, til et såkaldt åbningsmøde. Men der kan gå imellem tre og fem uger efter dødsfaldet, inden mødet finder sted. Og i den tid må arvingerne hverken fordele afdødes indbo eller betale afdødes regninger.

Boet skal, så at sige, stå urørt, indtil skifteretten åbner det.

Hvordan kan boet deles?

På åbningsmødet beslutter man sammen med medarbejderen fra skifteretten, hvordan afdødes bo skal skiftes. Det er en god idé, hvis man inden åbningsmødet finder så mange papirer frem som muligt, der fortæller om boets størrelse og afdødes familieforhold.

De forskellige bobehandlingsformer kan i korte træk skitseres således:

I forbindelse med boets behandling skal der betales en retsafgift til skifteretten. Retsafgiften kan være fra kr. 0,- til kr. 9.000,- afhængig af boets størrelse og bobehandlingsform.

1. Boudlæg (skiftelovens §§ 18-21)

Boet kan afsluttes uden skiftebehandling, når værdien af boets aktiver – efter fradrag af

rimelige udgifter ved begravelsen, udgifter ved boets behandling, og gæld, som er sikret ved pant eller anden tilsvarende måde, ikke overstiger 35.000 kr. (2008).

Ved rimelige begravelsesudgifter forstås bl.a. kiste, urne, ligklæder, rustvognskørsel, annoncering, pyntning af kirke og kiste, korsang, bespisning af følge samt køb og anlæg af gravsted. Er der tale om ganske særlige omstændigheder, kan skifteretten beslutte, at boet kan udleveres uden skiftebehandling, selv om værdigrænserne overstiger 35.000 kr. (2008), ligesom skifteretten kan vælge en anden skifteform, såfremt der er tvivl om, hvorvidt de ovenfor nævnte betingelser er opfyldt.

Boet udleveres – efter skifterettens skøn – til

*den nærmeste efterladte,
en institution, afdøde havde tilknytning til,
den, der har betalt eller erklærer at ville betale begravelsen,
en kommune eller statskassen.*

Den, der får udleveret boet, hæfter ikke for afdødes gæld, men bliver forpligtet til at dække udgifterne ved begravelsen og boets behandling.

2. Udlæg til efterlevende ægtefælle

(skiftelovens §§ 22-23)

Hvis den afdøde efterlader sig en ægtefælle, kan skifteretten vælge straks at udlægge boet til ægtefællen. Det kræver, at værdien af ægtefællernes samlede nettoformue ikke overstiger kr. 600.000,- (2008). Alle beløb, der kommer til udbetaling ved dødsfaldet, herunder alle livsforsikringsbeløb og engangsydelser i pensionssager, skal medregnes. Det er også en forudsætning, at ægtefællen »vedgår arv og gæld«, d.v.s. står inde for alle rettigheder og forpligtelser, den afdøde måtte efterlade sig.

Der er dog den regel, at måtte det antages, at afdødes bo er insolvent (d.v.s. at boets passiver overstiger aktiverne), kan den efterlevende ægtefælle

Arvinger skal betale forskellige afgifter af deres arvelod. Afgifternes størrelser er forskellige fra bo til bo og fra arving til arving. Som hovedregel betaler afdødes efterladte ægtefælle aldrig boafgift.

Skifteretten kan give tilladelse til uskiftet bo, selv om der er mindreårige børn, hvis deres værge accepterer det. I praksis gives en sådan tilladelse kun, hvis særbørnene bor hos den længstlevende ægtefælle.

efter nærmere fastsatte regler ansøge skifteretten om fritagelse for afdødes gældsforpligtelse, og boet vil da blive behandlet ved bobestyrer, jfr. punkt 6.

3. Uskiftet bo (skiftelovens § 24)

Skifteretten følger her nogle regler, der udgør en mellemting mellem de udlægsregler, der er beskrevet ovenfor og en egentlig skiftebehandling. Hvis der kun er fællesbørn i ægteskabet, har en ægtefælle altid ret til at sidde i uskiftet bo, idet fællesbørn ikke først skal give tilladelse. Børn af afdøde, der ikke er fællesbørn (særbørn), og som er myndige, skal derimod give tilladelse, hvis den efterladte ægtefælle ønsker at sidde i uskiftet bo. Desuden er det nødvendigt, at ægtefællerne har haft fællesejse, og at den efterlevende ægtefælle vedgår arv og gæld. Den længstlevende har ifølge arveloven pligt til ikke at misbruge sin rådighed over det uskiftede bo.

Der kan være forskellige årsager til, at man ikke kan råde en ægtefælle til at sidde i uskiftet bo, f.eks.:

*hvis der kommer kapitalforsikringer til udbetaling,
hvis der er specielle skattemæssige forhold,
hvis den efterlevende ægtefælle er så ung, at han/hun kan forventes at ville gifte sig igen inden for en kortere årrække.*

Endvidere skal man være opmærksom på, at der i det uskiftede bo indgår alt, hvad den længstlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændigt særeje.

Det vil i mange tilfælde være sikrest at spørge en advokat til råds. Hvis den afdøde har haft delvis særeje, så skal særejet undergives skiftebehandling. Der er i dag mulighed for at aftale særeje, der kun har juridisk betydning ved separation og skilsmisse (skilsmissesæreje).

Skifteretten kan give tilladelse til uskiftet bo, selv om der er mindreårige børn, hvis deres værge accepterer det. I praksis gives en sådan tilladelse kun, hvis særbørnene bor hos den længstlevende ægtefælle.

Skulle det vise sig, at boet er insolvent, gælder der samme betingelser vedr. ansøgning om fritagelse for afdødes gældsforpligtelser som nævnt under pkt. 2.

4. Privat skifte (Skiftelovens §§ 25-32)

Hvis ikke betingelserne for een af de ovenfor nævnte skifteformer er opfyldt, kan arvingerne vælge at få boet udleveret til privat skifte. For at kunne gennemføre et privat skifte, er det en betingelse,

*at samtlige arvinger er enige om at anmode om privat skifte,
at boet må antages at være solvent (aktiverne skal kunne dække
afdødes gæld),
at mindst een af arvingerne er myndig og solvent (i stand til at opfylde sine
forpligtelser),
at afdøde ikke ved testamente har udelukket privat skifte,
at afgørende forhold i øvrigt ikke taler imod et privat skifte.*

I forbindelse med udlevering af boet til privat skifte skal dødsfaldet offentliggøres i Statstidende gennem et såkaldt proklama (skiftelovens § 81), og man skal ligeledes være opmærksom på, at der skal indleveres åbningsstatus og evt. boopgørelse inden for nærmere fastsatte regler i skifteloven.

For at benytte denne skifteform skal arvingerne ikke vedgå arv og gæld. Man bør dog være opmærksom på, at såfremt arvingerne helt eller delvist har delt boets aktiver uden at have opfyldt eller sikret opfyldelse af de forpligtelser, der kan kræves dækket i boet, hæfter arvingerne personligt og solidarisk for gælden. Almindeligt indbo og personlige effekter kan dog deles forinden.

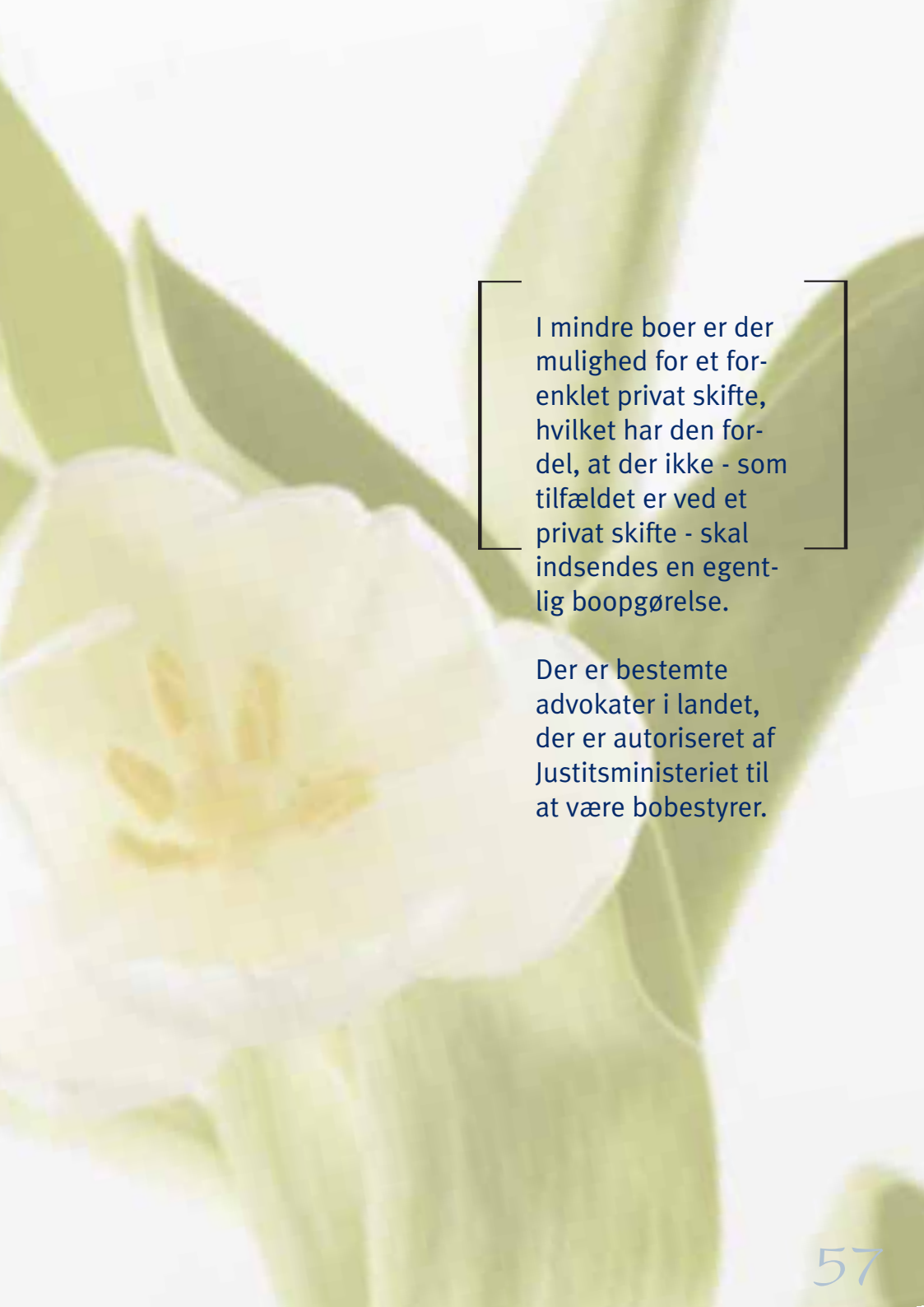
5. Forenklet privat skifte (skiftelovens §§ 33-35)

I mindre boer er der mulighed for et forenklet privat skifte, hvilket har den fordel, at der ikke – som tilfældet er ved et privat skifte – skal indsendes en egentlig boopgørelse. I forbindelse med boets udlevering skal der blot udarbejdes en opgørelse over boets aktiver og passiver. Der er forskellige betingelser, der skal være opfyldt, for at anvende denne skifteform. Som eksempler kan nævnes, at arvingerne skal være myndige, og boet ikke må udløse boafgift eller tillægsboafgift.

6. Behandling ved bobestyrer

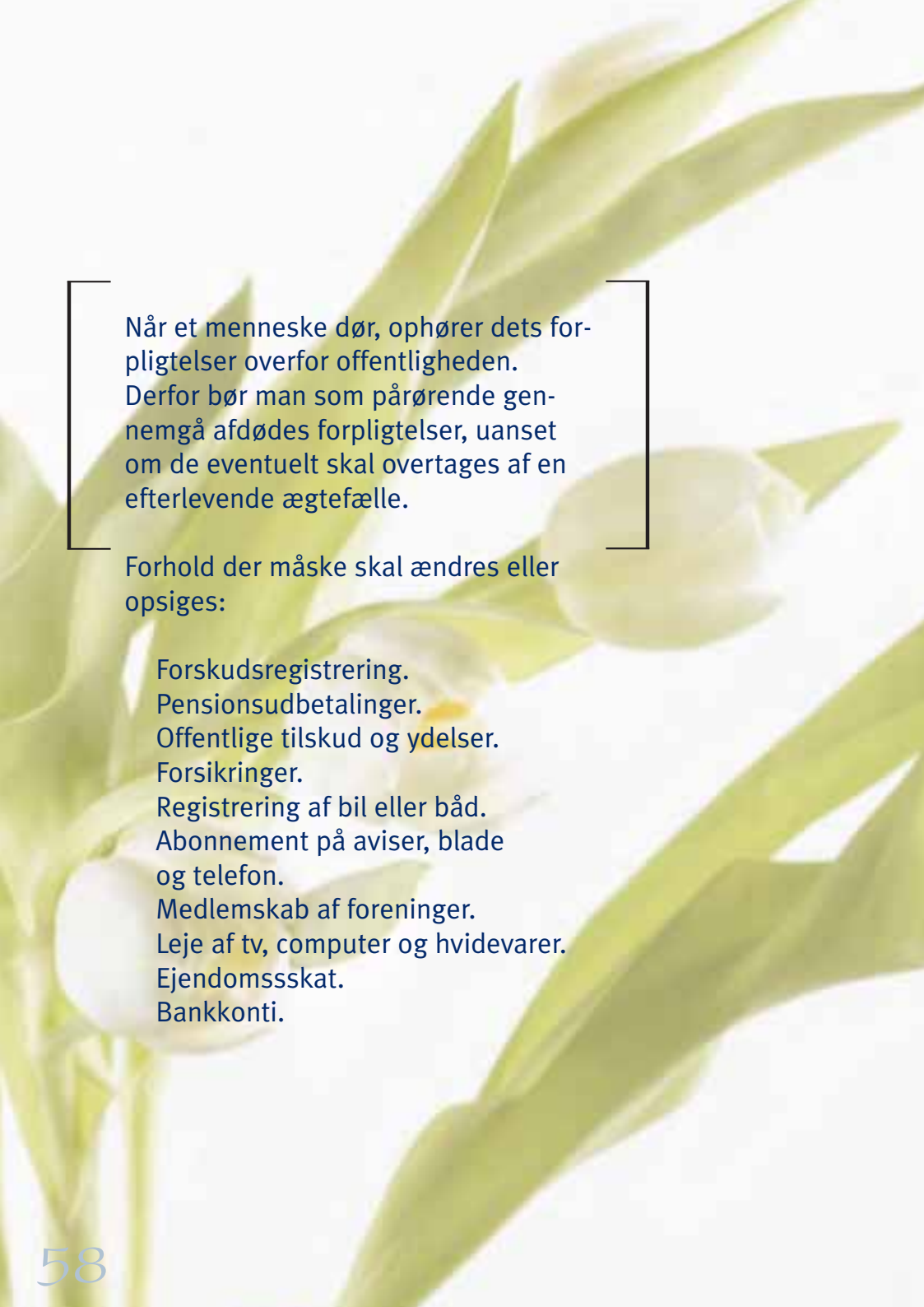
(offentligt skifte-skiftelovens §§ 36-73)

Skifteretten kan udlevere et bo til behandling ved bobestyrer. Er arvingerne ikke enige om at skifte privat, eller er ingen af arvingerne myndige, vil denne

I mindre boer er der mulighed for et forenklet privat skifte, hvilket har den fordel, at der ikke - som tilfældet er ved et privat skifte - skal indsendes en egentlig boopgørelse.

Der er bestemte advokater i landet, der er autoriseret af Justitsministeriet til at være bobestyrer.

Når et menneske dør, ophører dets forpligtelser overfor offentligheden. Derfor bør man som pårørende gennemgå afdødes forpligtelser, uanset om de eventuelt skal overtages af en efterlevende ægtefælle.

Forhold der måske skal ændres eller opsiges:

- Forskudsregistrering.
- Pensionsudbetalinger.
- Offentlige tilskud og ydelser.
- Forsikringer.
- Registrering af bil eller båd.
- Abonnement på aviser, blade og telefon.
- Medlemskab af foreninger.
- Leje af tv, computer og hvidevarer.
- Ejendomsskat.
- Bankkonti.

skifteform blive valgt. Hvis boet ikke er solvent, skal boet også behandles ved bobestyrer.

Skifteretten beslutter, hvilken autoriseret bobestyrer, der skal behandle boet, men er arvingerne enige, kan de som regel få indflydelse herpå.

Boafgiften

Ved de boer, der er omtalt under punkterne 4 og 6, kan der blive tale om betaling af boafgift til staten. Ved de boer, der er omtalt under punkterne 1-3 og 5, betales ingen boafgift. Dog kan livsforsikringer, ulykkesforsikringer og andre kapitalforsikringer være boafgiftspligtige, uanset på hvilken måde boet behandles.

Boafgiftens størrelse fastsættes efter 2 skalaer, og er afhængig af arvingernes slægtsforhold til afdøde. Ægtefæller er fritaget for betaling af boafgift, og det samme gælder almennyttige institutioner.

Hæfter arvingerne for afdødes gæld?

Såfremt boet skiftes ved bobestyrer (pkt. 6), hæfter arvingerne ikke for afdødes gæld. Skiftes boet enten som privat skifte (pkt. 4) eller forenklet privat skifte (pkt. 5), hæfter arvingerne ikke, hvis følgende retningslinier følges:

Der skal offentliggøres et såkaldt »proklama« i Statstidende. I proklamaet opfordres afdødes almindelige kreditorer senest 8 uger efter annoncens offentliggørelse til at anmelde deres krav overfor boet. Almindelige kreditorer, der ikke anmelder inden for 8 ugers fristen, mister deres ret til betaling.

Er der i boet midler til betaling af de anmeldte kreditorer, kan et privat eller forenklet skifte uden videre fortsætte. Er der derimod ikke midler nok, skal arvingerne – for at undgå personlig hæftelse – anmode Skifteretten om, at boet tages under behandling ved bobestyrer.

For at undgå eventuel hæftelse er det vigtigt, at arvingerne, bortset fra personlige effekter og almindelige indbogenstande, ikke fordeler boets aktiver, inden proklamafristen på 8 uger er udløbet. Derved undgås, at arvingerne udlodder arv, inden det er afklaret, hvorvidt der er fuld dækning til afdødes kreditorer.

Ved udlæg til efterlevende ægtefælle samt uskiftet bo (pkt. 2 og 3) hæfter ægtefællen for afdødes gæld. Ægtefællen kan dog vælge at indrykke et proklama, og skulle det vise sig, at afdødes gæld er så høj, at boets formue ikke er tilstrækkelig til at betale gælden, kan ægtefællen frigøres for den personlige hæftelse ved at anmode Skifteretten om at få boet taget under behandling ved bobestyrer.

Pårørendes opgaver efter dødsfald

Når et menneske dør, ophører dets forpligtelser overfor offentligheden. Derfor bør man som pårørende gennemgå afdødes forpligtelser, uanset om de eventuelt skal overtages af en efterlevende ægtefælle.

Der er dog nogle begrænsninger for, hvilke aftaler man må opsige på afdødes vegne. Det kan man få hjælp til at finde ud af hos sin lokale skifteret.

Elysium Begravelsesopsparing

Danske Bedemænd tilbyder en opsparingsordning, som gør det muligt for det enkelte menneske selv at drage omsorg for udgiften til egen begravelse.

Ved at indsætte penge på en konto i Elysium kan man sikre sig, at der er penge til at dække udgifterne ved den begravelse, man ønsker.

Opsparingen i Elysium Begravelsesopsparing sker på en spærret konto. Opsparingen har ingen indflydelse på tildeling af ydelser som eksempelvis hjemmehjælp og huslejetilskud. Opsparingskontoen er desuden fritaget for beskatning.

Indbetaling på kontoen kan foretages når som helst. Dog skal første indskud være på mindst 500,- kr. og det efterfølgende på mindst 300,- kr. Der må højst indsættes 25.000,- kr. på kontoen.

Elysium Begravelsesopsparing administreres af foreningen Danske Bedemænd.

Yderligere oplysninger kan fås, eller oprettelse af opsparing kan ske, hos foreningens medlemmer eller hos Danske Bedemænds Sekretariat på tlf: 45 93 14 11.

Opsparingen i Elysium
Begravelsesopsparing sker
på en spærret konto.

Opsparingen har ingen ind-
flydelse på tildeling af ydel-
ser som eksempelvis hjem-
mehjælp og huslejetilskud.

Opsparingskontoen er des-
uden fritaget for beskatning.

Nyttige adresser

Det kan være svært at overskue alle forskellige instanser.

Derfor denne oversigt, som kan gøre det lidt nemmere at finde lige de adresser og telefonnumre, som man står og mangler.

Telefonnumre og adresser

ATP-Huset og Lønmodtagernes Dyrtidsfond

Kongens Vænge 8
3400 Hillerød
Tlf. 70 11 12 13
www.atp.dk – email: atp@atp.dk

Ældre Sagen

Nørregade 49
1665 København K
Tlf. 33 96 86 86
www.aeldresagen.dk – email: aeldresagen@aeldresagen.dk

Kursus i psykisk førstehjælp for pårørende

Dansk Røde Kors
Blegdamsvej 27
2100 København Ø
Tlf. 35 25 92 00
www.redcross.dk – email: drc@redcross.dk

Forsikringsoplysningen

Amaliegade 10
1256 København K
Tlf. 33 43 55 00
www.forsikringenshus.dk – mail: fo@forsikringenshus.dk

Europæiske Rejseforsikring A/S

Frederiksberg Alle 3
1790 København V
Tlf. 33 25 25 25
www.europaeiske.dk – email: info@europaeiske.dk

Kirkeministeriet

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 33 92 33 90
www.km.dk – email: km@km.dk

Kræftens Bekæmpelses Rådgivningscenter

Strandboulevarden 55
2100 København Ø
Tlf: 35 25 77 00
www.cancer.dk – email: info@cancer.dk

Landsforeningen "Spædbarnsdød"

Bernstorffsvej 20, 4.
2900 Hellerup
Tlf: 39 61 24 51
www.spædbarnsdoed.dk – email: forening@spædbarnsdoed.dk

Forældreforeningen "Vi har mistet et barn"

Munkehøjvænge 9
3520 Farum
Tlf: 44 95 15 48
www.mistetbarn.dk – email: info@mistetbarn.dk

Landsforeningen Hjælp Voldsofre

Rådhusstræde 7, 1.
8900 Randers
Tlf: 86 41 59 00
www.voldsofre.dk – email: lhv@voldsofre.dk

Landsforeningen for efterladte efter selvmord

Strandgade 46
5683 Haarby
Tlf: 70 27 42 12
www.efterladte.dk – email: info@efterladte.dk

Afdøde.dk

Dødsannoncer på internettet

Findes på adresse www.afdoede.dk

Telefonrådgivninger:

Sct. Nicolai Tjenesten

Tlf: 70 12 01 10

Livslinien

Tlf: 70 20 12 01

AIDS-Linien

Tlf: 33 91 11 19

Kræftlinien

Tlf: 80 30 10 30

Ung på Linie

Tlf: 70 12 10 00

Sind-linien

Tlf: 35 36 26 00

Børnetelefonen

Tlf: 35 55 55 55

Forældretelefonen

Tlf: 35 55 55 57

Alfabetisk indeks

Adresser	63
Advokat	47
Almindelig kommunal begravelseshjælp	33
Arbejdsskadeforsikring	34
Arve-rækkefølge	46
Askespredning	24
ATP	37
Balsamering	14
Bedemand	12
Begravelsesfrist	13
Begravelsesmyndighed	13
Begravelsesopsparingen Elysium	60
Boafgift	59
Bobestyrer	56
Bobehandling	52
Borgerlig begravelse	20
Børnesum	38
De ukendtes grav	23
Den Danske Folkekirke	19
Depression	27
Donation af krop	11
Donorkort	8
Død i udland	14
Dødsanmeldelse	13
Dødsattest	7
Efterindtægt	42
Efterlevelsespension	34
Forsikringer	42
Grav i privat jord	24
Gravfred	24
Gravsten	23
Gruppelivsforsikring	42
Hjernerødskriteriet	7
Hjertedødskriteriet	7
Indefrosne dyrtidsportioner	41

Indholdsfortegnelse	4
Indledning	3
Jordfæstelse	13
Jordpåkastelse	19
Kirkegårde	23
Kistegaver	14
Kisteilægning	14
Kommunal begravelse	34
Kremering	13
Krisebehandling	31
Krisetegn	29
Kristen højtidelighed	19
Ligtøj	14
Lovpligtig ansvarsforsikring	34
Min sidste vilje	13
Mindsten	23
Muslimsk vaskeritual	14
Notartestamente	48
Nødtestamente	51
Obduktion	7
Pengeinstitutter	33
Præst	19
Rejseforsikring	17
Retsafgift	49
Retslægelig obduktion	8
Sange	21
Skat	41
Skifteretten	51
Sorg	27
Sygeforsikringen danmark	31+34
Særlig kommunal begravelseshjælp	33
Testamente	47
Tilbagekaldelse af testamente	51
Tilladelse til obduktion	7
Tilskud til begravelse	33
Transplantation	8
Tvangsarv	47

Vedligeholdelse af gravsted	23
Vidnetestamente	48
Zinkkiste	14
Ægtefællesum	38
Åbningsmøde	51

